

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії
академік НАМН України
професор

В'ячеслав КАМІНСЬКИЙ

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
В ЛІКАРСЬКУ РЕЗИДЕНТУРУ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ХІРУРГІЇ СЕРЦЯ
І МАГІСТРАЛЬНИХ СУДИН»**

Київ – 2025

Програма вступного випробування для конкурсного відбору вступників до лікарської резидентури зі спеціальності «Хірургія серця і магістральних судин».

Розробники програми:

ЛАЗОРИШИНЕЦЬ Василь Васильович	завідувач кафедри хірургії серця та магістральних судин НУОЗ України імені П. Л. Шупика, академік НАМН України, чл.-кор. НАН України, доктор медичних наук професор
ВІТОВСЬКИЙ Ростислав Мирославович	професор кафедри хірургії серця та магістральних судин НУОЗ України імені П. Л. Шупика, доктор медичних наук професор
ПІЩУРІН Олександр Анатолійович	доцент кафедри хірургії серця та магістральних судин НУОЗ України імені П. Л. Шупика, кандидат медичних наук
ІСАЄНКО Володимир Владиславович	доцент кафедри хірургії серця та магістральних судин НУОЗ України імені П. Л. Шупика, кандидат медичних наук доцент
ОНІЩЕНКО Володимир Федорович	доцент кафедри хірургії серця та магістральних судин НУОЗ України імені П.Л. Шупика, кандидат медичних наук старший науковий співробітник

Рецензенти:

ДОВГАНЬ Олександр Михайлович	керівник Центру інноваційної кардіохірургії клінічної лікарні «Феофанія» ДУС, доктор медичних наук професор
МАКСИМЕНКО Андрій Віталійович	медичний директор ДУ «Науково практичний медичний центр дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ України», доктор медичних наук

Програма вступного випробування для конкурсного відбору вступників до лікарської резидентури зі спеціальності «Хірургія серця і магістральних судин» затверджена рішенням Приймальної комісії НУОЗ України імені П. Л. Шупика від 22 липня 2025 р., протокол № 14.

Начальник навчально-
методичного відділу

Лариса БАБІНЦЕВА

ПРОГРАМА

ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ДО ЛІКАРСЬКОЇ РЕЗИДЕНТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ХІРУРГІЯ СЕРЦЯ І МАГІСТРАЛЬНИХ СУДИН»

Загальні питання анатомії та фізіології серцево-судинної системи

1. Серце як орган. Топографічна анатомія серця.
2. Поняття системи кровообігу. Серце, як складовий компонент системи кровообігу. Стінка серця та її три шари. Камери та клапанна система серця.
3. Судинна система, як складовий елемент системи кровообігу. Мале та велике кола кровообігу.
4. Фізіологія роботи серця. Серцевий цикл. Фактори, що забезпечують постійний безперервний рух крові судинами.
5. Термінологічні дефініції роботи серця. Кінцево-діастолічний об'єм шлуночка. Кінцево-систолічний об'єм шлуночка. Ударний об'єм. Хвилинний об'єм крові. Серцевий індекс.
6. Коронарний кровообіг, як сукупність процесів переміщення крові по коронарних судинах серця. Структура системи коронарних артерій. Зони кровопостачання правої та лівої коронарної артерії. Причини недостатності коронарного кровообігу.

Вроджені вади серця

1. Причини розвитку вроджених вад серця.
2. Класифікація вроджених вад серця. Вади зі збільшеним легеневим кровотоком без гіпоксемії. Вади зі збідненим легеневим кровотоком і гіпоксемією. Вади зі збідненням кровотоку в системному колі кровообігу. Вади з розвитком стенозу або недостатності вхідних і вихідних клапанів обох шлуночків при інтактних перегородках серця. Порушення гемодинаміки при вроджених вадах серця.
3. Клінічні прояви порушень гемодинаміки при вроджених вадах серця. Серцева недостатність. Прекапілярна та посткапілярна легенева гіпертензія, рефлекс Китаєва. Синдром Ейзенменгера. Ціаноз.
6. Діагностика вроджених вад серця. Первинне обстеження. Інструментальні методи обстеження на етапі первинної ланки. Спеціальні методи обстеження серцево-судинної системи.
7. Дефект міжпередсердної перегородки. Анатомічні варіанти ДМПП. Гемодинаміка, клінічні прояви та діагностика. Хірургічне лікування ДМПП.
8. Дефект міжшлуночкової перегородки. Анатомічні варіанти ДМШП. Механізм порушення гемодинаміки, клінічні прояви та діагностика. Хірургічне лікування ДМШП.
9. Відкрита артеріальна протока. Гемодинаміка при ВАП, клінічна картина та діагностика. Медикаментозне та хірургічне лікування ВАП.
10. Коарктація аорти. Анатомічні варіанти КА. Гемодинаміка при КА, клінічна картина, діагностика. Хірургічне лікування при КА.
11. Аномалія Ебштейна. Гемодинаміка, клінічна картина та діагностика при АЕ. Медикаментозне та хірургічне лікування АЕ.

12. Тетрада Фалло. Гемодинаміка, клінічні прояви та діагностика ТФ. Терапія задишково-ціанотичних нападів при ТФ. Хірургічне лікування - паліативна операція та радикальна корекція.

13. Транспозиція магістральних судин. Гемодинаміка, клінічна картина та діагностика ТМС. Медикаментозне та хірургічне лікування ТМС.

Набуті вади серця

1. Стеноз мітрального клапана. Причини розвитку МС. Патологоанатомічні зміни на клапані та механізми порушення гемодинаміки при МС.
2. Клінічна картина та діагностика МС.
3. Природний перебіг МС за класифікацією О.М. Бакулева і О.А. Дамір. Критичний мітральний стеноз.
4. Основні ускладнення МС.
5. Медикаментозне лікування МС за відсутності та за наявності симптомів захворювання.
6. Хірургічне лікування МС. Варіанти хірургічних втручань при МС.
7. Недостатність мітрального клапана. Причини виникнення МН. Патологоанатомічні зміни на клапані та механізми порушення гемодинаміки при МН.
8. Клінічна картина та діагностика недостатності мітрального клапана.
9. Основні ускладнення МН.
10. Медикаментозне лікування МН.
11. Хірургічне лікування МН. Види реконструктивних операцій при МН.
12. Стеноз аортального клапана. Причини розвитку АС. Патологоанатомічні зміни на клапані та механізми порушення гемодинаміки при АС.
13. Клінічна картина та діагностика АС.
14. Основні ускладнення та природний перебіг АС.
15. Медикаментозне та хірургічне лікування АС.
16. Недостатність аортального клапана. Причини розвитку АН. Патологоанатомічні зміни на клапані та механізми порушення гемодинаміки при АН.
17. Клінічна картина та діагностика недостатності аортального клапана.
18. Основні ускладнення АН.
19. Медикаментозне та хірургічне лікування АН.
20. Недостатність тристулкового клапана. Причини розвитку ТН. Патологоанатомічні зміни на клапані та механізми порушення гемодинаміки при ТН.
21. Клінічна картина та діагностика недостатності тристулкового клапана.
22. Основні ускладнення ТН.
23. Медикаментозне лікування ТН.
24. Хірургічне лікування ТН. Види реконструктивних операцій при ТН.

Пухлини серця

1. Пухлини серця. Класифікування пухлин серця. Первинні та вторинні ураження серця.
2. Міксома серця. Клінічна картина та діагностика міксом серця. Хірургічна тактика у хворих з міксомомою серця.

Ішемічна хвороба серця

1. Ішемічна хвороба серця. Провідні патогенетичні фактори ІХС. Класифікація ІХС за МКХ 10.
2. Патогенетичні основи утворення атеросклеротичної бляшки. Покази до проведення коронарографії.
3. Клінічні прояви ІХС. Стенокардія та її функціональні класи згідно класифікації Канадської асоціації кардіологів. Патогенетичні основи гострого коронарного синдрому.
4. Діагностика ІХС.
5. Хірургічне лікування ІХС.
6. Гострий інфаркт міокарда. Хірургічно-діагностична тактика при ГІМ. Роль тропоніну I та МВ-фракції креатинфосфокінази (МВ КФК) в діагностиці ГІМ.

Перикардити

1. Перикардити. Класифікація перикардитів за етіологією та за перебігом.
2. Клінічні ознаки та діагностика сухого перикардиту.
3. Клінічні ознаки та діагностика ексудативного перикардиту.
4. Лікування сухого і ексудативного перикардиту.
5. Лікування хронічного перикардиту.
6. Тампонада серця. Клінічні ознаки та діагностика тампонади серця. Прояви низького серцевого викиду та застою у великому колі кровообігу при тампонаді серця. Методи лікування тампонади серця.
7. Констриктивний перикардит. Найбільш часті причини розвитку, або варіанти констриктивного перикардиту.
8. Клінічні ознаки, діагностика та лікування констриктивного перикардиту.

Травма серця

1. Травма серця. Причини закритої та відкритої травми серця. Клінічні прояви травми серця.
2. Діагностика травми серця. Важкість пошкодження при серцевій травмі за класифікацією В.М. RuDusky. Лікування серцевої травми.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативна база:

1. Закон «Про вищу освіту» - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я» Наказ МОЗ України від 29 березня 2002 року № 117.
3. Постанова Кабінету міністрів України №762 від 07 липня 2021 «Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»
4. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти 2015 – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2662015-п>.
5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №1254 від 22.06.2021 «Про затвердження Положення про інтернатуру», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за №1081/36/36703)
6. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG) – https://ihed.org.ua/wpcontent/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf

Базова література:

1. Атлас променевої діагностики вогнепальних поранень: атлас / Р.Я. Абдулаєв, І.Г. Бець, А.В. Верба [та ін.] / за заг. ред. проф. В.І. Цимбалюка. – Вінниця: ТВОРИ, 2024. – 380 с.
2. Бойова травма серця, грудної аорти та магістральних судин кінцівок: посібник / В.В. Лазоришинець, І.П. Хоменко, М.М. Корда [та ін.] / під заг. ред. В.І. Цимбалюка. – Тернопіль: ТНМУ, 2019. – 428 с.
3. Військово-медична підготовка: підручник / І.А. Лурін, В.В. Лазоришинець, О.Ю. Усенко [та ін.] / за ред. проф. Бадюка М.І. - 2-е видання. – К., 2016. – 482 с.
4. Лазоришинець В.В. Реконструктивні операції на висхідній аорті при постстенотичному її розширенні та супутньому протезуванні аортального клапана / В.В. Лазоришинець, В.В. Попов, О.О. Большак. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2016. – 148 с.
5. Лазоришинець В.В. Хірургічне лікування аортальних вад серця, ускладнених вузьким гирлом аорти / В.В. Лазоришинець, В.В. Попов. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2016. – 128 с.
6. Попов В.В. Хірургічна корекція порушень хордо-папілярного контініума при мітральній ваді серця: монографія / В.В. Попов, О.О. Большак, В.В. Лазоришинець. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2017. – 118 с.
7. Попов В.В., Лазоришинець В.В. Фрагментуюча операція при корекції вад серця. - К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2018. – 185 с.
8. Попов В.В., Лазоришинець В.В. Хірургічна корекція поєднаних мітрально-аортальних вад серця в умовах штучного кровообігу. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2018. – 280 с.

9. Попов В.В., Руденко А.В., Лазоришинець В.В. Хірургічне лікування поєднаних мітрально-аортальних вад серця. - К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2020.
10. Серцево-судинна хірургія. Серце / М.Ф. Зінковський, Г.В. Книшов, В.В. Лазоришинець [та ін.] // Хірургія: підруч. [для лікарів-хірургів, лікарів загальної практики, інтернів та студ. вищ. навч. закл.] / за ред. Ковальчук Л.Я. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2010. - С. 125 - 187.
11. Ситар Л.Л. Аневризми грудної аорти (клініка, діагностика, лікування). - Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2011. - 168 с.
12. Cardiac Surgery — A Commitment to Science, Technology and Creativity. Edited by Miguel Angel Maluf and Paulo Roberto Barbosa Evora, Publisher: InTech, 2014. - 188 p.
13. Cohn L.H., Adams D.H. Cardiac surgery in the adult, 5th ed. / Lawrence H. Cohn, David H. Adams. - McGraw Hill Medical - New York, Chicago, San Francisco, Athens, London, Madrid, Mexico City, Milan, New Delhi, Singapore, Sydney, Toronto, 2017. - 1456 p.
14. Doty Donald B., Doty John R. Cardiac surgery: operative technique, 2nd ed. - Saunders, an imprint of Elsevier Inc., 2012. - 640 p.
15. Gurtovenko O., Popov V., Rudenko A., Lazoryshynets V. Myocardial Protection of Combined Mitral-Aortic-Tricuspid Valve Diseases in Conditions of Cardiopulmonary Bypass / O. Gurtovenko, V. Popov, A. Rudenko, V. Lazoryshynets - Kyiv: Interservice, 2024. - 80 p.
16. Jonas R.A. Comprehensive surgical management of congenital heart disease, 2nd ed. / Richard A. Jonas. - CRC Press Taylor & Francis Group - Boca Raton, London, New York, 2014. - 740 p.
17. Kirklin/Barratt-Boyes Cardiac surgery: morphology, diagnostic criteria, natural history, techniques, results, and indications, 4th ed. / Nicholas T. Kouchoukos, Eugene H. Blackstone, Frank L. Hanley, James K. Kirklin. - Elsevier Saunders, Philadelphia, 2012. - 2256 p.
18. Popov V.V. Mitral valve diseases surgical treatment under cardiopulmonary bypass / V.V. Popov. - Kyiv: Interservice, 2020. - 248 p.
19. Left Atrial Plasty in Surgical Treatment of Combined Mitral-Aortic-Tricuspid Valve Diseases Complicated by Left Atrial Dilatation / V. Popov, O. Bolshak, O. Gurtovenko [et al.] - Kyiv: Interservice, 2024. - 144 p.
20. Popov V.V., Rudenko A.V., Lazoryshynets V.V. Surgical treatment of valve diseases complicated by left atriomegaly / V.V. Popov, A.V. Rudenko, V.V. Lazoryshynets. - Kyiv: Interservice, 2023. - 124 p.
21. Surgery for congenital heart defects / Jaroslav F. Stark, Marc R. de Leval, Victor T. Tsang. — 3rd ed., John Wiley & Sons Ltd., 2006. - 754 p.
22. Surgical treatment of mitral valve diseases / Volodymyr V. Popov, Anatoly V. Rudenko, Svetlana O. Andrievska [et al.] - Kyiv: Interservice, 2022. - 268 p.
23. Spray Th. L., Acker M.A. Operative cardiac surgery (Rob & Smith's operative cardiac surgery), 6th ed. / Thomas L. Spray, Michael A. Acker. - CRC Press Taylor & Francis Group - Boca Raton, London, New York, 2017. - 788 p.

24. The ESC textbook of cardiovascular medicine, 3rd ed. / A. John Camm, Thomas F. Lüscher, Gerald Maurer, Patrick W. Serruys. - Oxford University Press, 2018. – 3408 p.
25. Cardiac surgery: operations on the heart and great vessels in adults and children, 1st ed. / Gerhard Ziemer, Axel Haverich. - Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2017. – 1150 p.

Допоміжна література:

1. Анестезіологічне забезпечення та інтенсивна терапія у дитячій кардіохірургії: Наук.-практ. вид. / [Бабаджанов К.Б., Белебезьєв Г.І., Довгань О.М. та ін.]; за ред. Козяра В.В., Максименко В.Б. – К.: Вища школа, 2002. – 271 с.
2. Анестезіологія та інтенсивна терапія: підручник / за ред. І.П. Шлапака. – К.: Фенікс, 2019. – Т. 2. – 500 с.
3. Гострий коронарний синдром: сучасні принципи лікування у спеціалізованому стаціонарі / Г.В. Книшов, А.В. Руденко, С.В. Сало [та ін.]. – К.: ТОВ «Агат-Принт», 2014. – 20 с.
4. Ємець І.М., Руденко Н.М., Воробйова Г.М. Транспозиція магістральних судин (клініка, діагностика, лікування). - Тернопіль: ТДМУ, 2012. – 152 с.
5. Ішемічна хвороба серця у пацієнтів із цукровим діабетом: монографія / [А.В. Руденко, О.І. Мітченко, В.В. Гутовський та ін.]; за заг. ред. д.м.н., проф., чл.-кор. НАН України А.В. Руденка та д.м.н., проф. О.І. Мітченка. – К.: Агат-Принт, 2016. – 181 с.
6. Курс лекцій з клінічної кардіології / За ред. д-ра мед. наук, проф. Целуйко В.Й. – Х.: Гриф, 2004. – 576 с.
7. Лазоришинець В.В. Невідкладна допомога при основних патологічних синдромах у немовлят з уродженими вадами серця / В.В. Лазоришинець, Н.М. Руденко, Г.В. Книшов. – К.: УкрНДІСВД, 2001. – 80 с.
8. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: підручник / В.С. Тарасюк, М.В. Матвійчук, І.В. Паламар [та ін.] - К.: «Медицина», 2011. – 526 с.
9. Механічна підтримка насосної функції серця за допомогою внутрішньоаортальної балонної контрпульсації при складних кардіологічних маніпуляціях і кардіохірургічних операціях. Критерії доцільності та показання / В.І. Урсуленко, К.В. Руденко, О.А. Береговий, С.В. Сало. – К.: ТОВ «ВД „Агат-Принт”», 2017. – 28 с.
10. Плиска О.І., Лазоришинець В.В., Книшов Г.В. Серцева недостатність. – К.: Муар, 2000. – 112 с.
11. Руденко Н.М., Царук О.Я. Ультразвукова діагностика вроджених вад серця у дітей. - Івано-Франківськ, 2012. – 186 с.
12. Серцево-судинна хірургія. Серце / М.Ф. Зінковський, Г.В. Книшов, Л.Л. Ситар, В.І. Урсуленко // Шпитальна хірургія: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. Ковальчук Л.Я., Спіженко Ю.П., Саєнко В.Ф. [та ін.]. - Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. – С. 131 – 186.

13. Сучасні підходи до ведення вагітності, пологів і лікування жінок з серцево-судинними захворюваннями на тлі серцевої недостатності (клінічні рекомендації) / В.В. Лазоришинець, Ю.В. Давидова, Л.Г. Воронков [та ін.] - К., 2015. – 80 с.

Інші рекомендовані джерела:

1. Кваліфікаційні тестові питання з серцево-судинної хірургії: навч.-метод. посіб. / [Г.В. Книшов, В.В. Лазоришинець, Р.М. Вітовський та ін.]. – К.: Наук. світ, 2011. – 239 с.
2. Програма військової підготовки громадян / [М.І. Бадюк, І.А. Лурін, В.В. Лазоришинець та ін.] – К., 2016. – 59 с.
3. Програма військової підготовки офіцерів запасу медичної служби / [М.І. Бадюк, І.А. Лурін, В.В. Лазоришинець та ін.] – К., 2016. – 59 с.
4. Управління повсякденною діяльністю медичної служби: підручник / І.А. Лурін, В.В. Лазоришинець, О.Ю. Усенко [та ін.] / за ред. проф. Бадюка М.І. – К., 2017. – 382 с.
5. Edmunds L. Henry, Jr. Cardiac surgery in the adult. - McGraw-Hill Inc., 1997. – 1632 p.
6. Carpentier A., Adams D.H., Filsoufi F. Carpentier's reconstructive valve surgery. From valve analysis to valve reconstruction. - Saunders, an imprint of Elsevier Inc., 2010. – 354 p.
7. Mavroudis C., Backer C.L. Pediatric cardiac surgery, 3rd ed. – Mosby Inc., 2003. - 876 p.
8. Wilcox B.R., Cook A.C., Anderson R.H. Surgical anatomy of the heart, 3rd ed. – Cambridge University Press, 2005. – 328 p.

Електронні ресурси:

1. <http://mon.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України;
2. <http://nmapo.edu.ua/index.php/uk/> – офіційний сайт Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика;
3. <http://president.gov.ua> – офіційний веб-сайт Президента України;
4. <http://rada.gov.ua/> – офіційний портал Верховної Ради України;
5. <http://www.kmu.gov.ua/> – Урядовий портал, єдиний веб-портал органів виконавчої влади України;
6. <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/> – офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України;
7. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського;
8. <http://www.nplu.org/> – Національна Парламентська бібліотека України;
9. <http://www.who.int/> – офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я.